

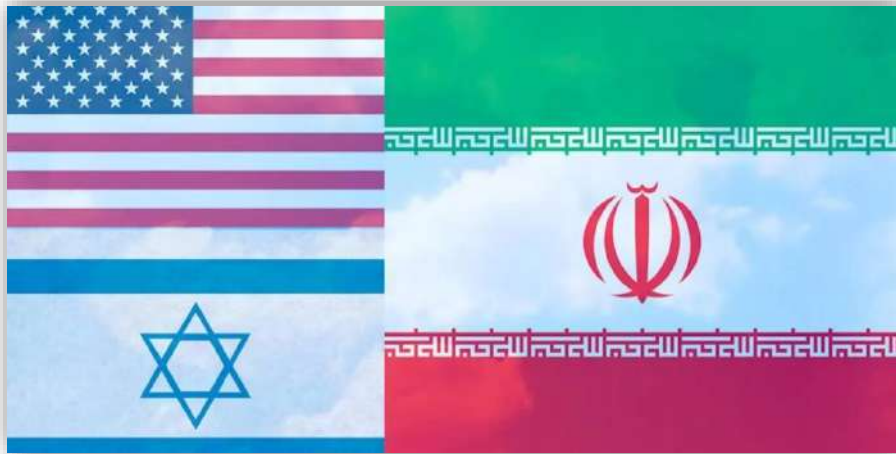
د ستراتيژيکو او سيمه ييزو څېړنو مرکز

تحليل هفته

گڼه: 514

(15 - 21 ثور 1405 هـ ش)

له تحميلې جگړې تر بريا: د متحده ايالاتو او صهيونېستي رژيم پر وړاندې د ايران د بريا لاملونه

دا نشریه د افغانستان او سیمې د مهمو سیاسي، امنیتي، اقتصادي او ټولنیزو پېښو د تحلیل اوونیزه خپرونه ده چې د ستراتيژيکو او سیمه ییزو څېړنو مرکز له لوري په پښتو، دري، انگلیسي او عربي ژبو چمتو کېږي او خپرېږي.

په دې گڼه کې لولئ:

- له تحمیلې جگړې تر بریا: د متحده ایالاتو او صهیونپستي رژیم پر وړاندې د ایران د بریا لاملونه 3
- د ایران د نظام محوري تشکیل او په بحراني شرایطو کې یې دوامدار فعالیت 3
- د ایران له لوري د متقابل ځواب او بازدارنده گۍ وړتیا 4
- د فلج کولو په ستراتیژیکه موخه کې ناکامي 5
- د پایلې له تحمیلولو څخه د بحران مدیریت ته د جگړې د منطق بدلول 5
- د پوځي ځواک د محدودیتونو څرگندېدل 6
- د بریا مفهوم بیا تعریف کول 6
- پایله 7
- سرچیني 8

له تحميلي جگړې تر بریا: د متحده ایالاتو او صهیونیستي رژیم پر وړاندې د ایران د بریا لاملونه

سریزه

د امریکا او صهیونیستي رژیم لخوا د ایران پر وړاندې گډ پوځي برید داسې ښکاریده چې د یوې ستراتیژیکې ارزونې پر بنسټ ولاړ وي چې یو ماتونکی او متمرکز ضربه، په ځانگړې توگه د رهبري، قوماندې او پوځي زیربناوو په کچه، کولی شي د ایران ټولې وړتیاوې په جدي توگه گډې وډې کړي او د رژیم د سقوط یا تسلیمېدو د چټک او پرېکنده پایلو لپاره به لاره هواره کړي. دا انگیرنه د امریکا په تېرو تجربو (په ځانگړې توگه د عراق په قضیه کې) د لنډمهاله او شدیدو جگړو کې رېښه لري چې پکې د "لومړي برید" تمرکز د مخالف اړخ د تشکیلاتو د سقوط لپاره پرېکړه کونکی فکتور گڼل کېده. په هر صورت، په دې ټکر کې د ځمکې پر مخ پرمختگونو وښودله چې د لومړنۍ ارزونې او واقعیت ترمنځ د پام وړ واټن شتون لري. د ایران پر وړاندې د څو اونیو پوځي عملیاتو وروسته، نه یوازې په ایران کې د پرېکړې کولو میکانیزمونو د سقوط یا بشپړ ماتېدو هیڅ نښه نه لیدل کېږي، بلکې دې هېواد وکولی شو چې خپل سیاسي او نظامي دندو ته دوام ورکړي پداسې حال کې چې په ورته وخت کې یې په مختلفو کچو بل لورې ته زیان رسونکي ځوابونه ورکول. دې کار مهمې پوښتنې راپورته کړې دي؛ د ایران په سیاسي او پوځي جوړښت کې کومې ځانگړتیاوې شتون پر اساس یې ټول سیستم کې د گډوډۍ خپرېدو مخه ونیسي؟ آیا موږ د یو ډول څو پوړیز او ویشل شوي جوړښت سره مخ یو چې په کلیدي اشخاصو تکیه کوي لکه څنگه چې مخکې فکر کېده؟ سربیره پردې، د ایران د ځوابونو ډول او ساحه هم انعکاس ته اړتیا لري. آیا دا غبرگونونه یوازې دفاعي غبرگونونه وو یا د شخړو په مدیریت کې د بېلابېلو نمونو نښه وه چې د مقابل لوري محاسبې بدلولو توان درلود؟ که داسې نمونه شتون ولري، نو تر کومه حده یې د جگړې منطق د "چټک پایلې تحمیلولو" څخه "د سخت او اوږد بحران اداره کولو" ته د بدلون توان درلود؟ دا مقاله، د "جوړښت او د فعالیت دوام" او "د ځواب ورکولو او بازدارندگۍ" په دوو محورونو تمرکز کوي، او هڅه شوې چې دا پوښتنې په تحلیلي ډول وڅیړي او د دې مقابله او د هغې پایلو د ښه پوهېدو لپاره یو چوکاټ چمتو کړي.

د ایران د نظام محوري تشکیل او په بحراني شرایطو کې یې دوامدار فعالیت

د ایران پر وړاندې د امریکا او صهیونیستي رژیم ترمنځ د گډې جگړې په پیل کې یوه عامه انگیرنه دا وه چې د مشرتابه او قوماندې په لوړو کچو برید کول کولی شي د ایران د غبرگون وړتیا گډه وډه کړي او په هېواد کې داخلي بې ثباتي رامنځته کړي. دا منطق د دې انگیرنې پر بنسټ و چې د ایران په سیستم کې پرېکړه کول خورا مرکزي او انفرادي دي او دا چې د کلیدي اشخاصو لري کول کولی شي، هېواد په ستراتیژیکه توگه فلج کړي. په هر صورت، هغه څه چې د ایران په قضیه کې تجربه شوي داده چې د ایران پر

وړاندې بايد دا ډول ساده فکر ونه شي، د مشرتابه کچې له لارې کولو سربېره د ايران د اصلي سياسي او نظامي دندو د ځواب ويلو او ساتلو دوامداره وړتيا ونښودله چې په ايران کې د پرېکړې کولو او پلي کولو مرجع يوازې په يو فرد يا محدودې حلقې پورې اړه نه درلوده او سيستم وکولى شو د مشرتابه له منځه وړلو څخه رامنځته شوي خلا ډکه کړي او د ټول سيستم د گډوډۍ مخه ونيسي. دې موضوع په ايران کې "څو اړخيز جوړښت" ثابت کړ. چيرې چې د پرېکړې کولو، قوماندې او اجرا کولو مختلفې کچې په داسې ډول سره تړلي دي چې که يوه کچه زيانمنه شي، نور کولى شي رامنځته شوي خلا ډکه کړي. په ورته وخت کې، د ايران دوامداره ځوابي بريدونو د پراخوالي او کيفيت ته په پام، دا پيغام هم ورکوي چې د لوړ پوړو پوځي قوماندانانو په له منځه وړلو سره د قوماندې سلسله نه ده ماته شوې. دا موضوع خورا مهمه ده ځکه چې په ډيرې نظامي سناريوگانو کې، د لومړني بريد هدف د پرېکړې کولو گډوډول او د اغيزمن غبرگون مخنيوي له لارې مقابل اړخ ته په مؤثره توگه ماتې ورکول دي. د ايران په قضيه کې د دې هدف ترلاسه کولو کې پاتې راتلل په مؤثره توگه ثابته کړه چې ايران څو اړخيز پرېکړه کولو سيستم لري چې د مشرتابه له منځه وړلو او د قوماندې په لوړه کچه بريد کولو سره فعاليت ته دوام ورکوي.

د ايران له لوري د متقابل ځواب او بازدارنده گۍ وړتيا

د امريکا او اسراييلو ايتلاف او له ايران سره د جگړې يوه بله مهمه حيرانتيا دا ده چې د ايران د ځواب ويلو وړتيا يوازې دفاعي کچې پورې محدوده نه وه، بلکې د مقابل لوري محاسبې يې په يوه ماډل کې گډې وډې کړې چې "فعال او غير متناسب بازدارنده گۍ" بلل کېدى شي. په بل عبارت، ايران وکولى شول د پوځي فشار پر وړاندې په فعاله توگه د ځواب ويلو لپاره مختلف وسايل وکاروي. هغه وسايل چې د بريد ډول سره ورته نه و، مگر کولى شي د بل لوري په محاسبو مستقيم اغيزه ولري او د شخړې د دوام يا پراخولو لگښت زيات کړي. پدې ماډل کې درې اصلي بنسټونه شامل دي:

لومړی: د توغنديو او ځمکنيو، تقريباً ناڅرگندو، گرځنده ډرونونو زېرمه، چې له پر اساس يې وکولای شول د صهيونيستي رژيم خاوره، نظامي اډې، کښتۍ او په سيمه کې د امريکا زيربناوې په نښه کړي.

دوهم: په سيمه کې د متحدو ډلو د شبکو فعالول چې د جگړې ډگر پراخولو او بل اړخ ته د لوجستيکي او عملياتي خنډونو کې ځنډ رامنځته کولو توان درلود؛ د مثال په توگه، د امريکا الوتکې وړونکې بېړۍ اړ شوه چې د يمن له حدودو څخه بهر پاتې شي او د افريقا لويې وچې څخه را تېره شي.¹

درېم: د جگړې ساحه جيو-اقتصادي سيمو ته وغزوي او په سمندر کې د دښمن سره تړلي هر حرکتي هدف په نښه کړي، چې د هر رمز تنگي له لارې د ترافيکو بشپړ خنډ لامل شو.²

په حقيقت کې، ايران وکولى شو د هرمز تنگي تړل په نړيوالو محاسبو کې د يو اغېزناک ستراتيژيک عامل په توگه وکاروي. د دې مسلې اهميت دا و چې دا شخړه يې له خالص نظامي کچې څخه څو اړخيزې کچې ته واړوله، ځکه چې د انرژۍ امنيت، نړيوال بازارونه او د مخالفو هېوادونو اقتصادي ثبات له دې سيمې څخه په جدي توگه د بحران او سقوط سره مخ وو. د دې دوو سطحو ترکيب، يعنې غير متناسب پوځي غبرگون او جيو-اقتصادي لاملونه د ايران پر وړاندې د پوځي مبارزې د جوړښتي محدوديت سره د مخ کېدو لامل شو: د لگښتونو زياتوالی او د پايو کنترول کولو وړتيا کمول. په داسې شرايطو کې، مخالف اړخ، د خپل نظامي برتري سربېره، د پرېکړې کونکي، گړندي او ټيټ لگښت لرونکي پايلې ترلاسه کولو توان نه درلود او د جگړې منطق يې د پايلې د تحميل کولو له طريقې څخه د سخت بحران مديريت ته بدل کړ.

په هرصورت، دا بايد په دقت سره په پام کې ونيول شي چې دا وضعيت د مخالف لورې بشپړ بندښت يا قطعي ماتې معنی نلري، بلکه د يو پيچلي او لوړ توازن رامنځته کېدو ته اشاره کوي چې پکې د نظامي عمل دوام په مختلفو کچو کې پايلې راوړي او د نظامي ډگر څخه هاخوا خپل ساحه پراخه کوي. له همدې امله، د ځواب ويلو لپاره د ايران وړتيا، په ځانگړې توگه د غير متناسب او څو اړخيز غبرگونونو په بڼه، د بل لورې لپاره د نظامي وسيلې اغيزمنتوب محدودولو او دا د پرېکړې کونکي او بريالي وسيلې څخه خطرناک او غير اټکل شوي وسيلې ته بدلولو توان درلود. د پورته دوو بحثونو پراساس، دا پايله کېدی شي چې ايران تر دې دمه د جگړې په ډگر کې يو نسبي گټونکی گڼل کېږي. دا بريا په څلورو کچو کې استازيتوب کېدی شي:

د فلج کولو په ستراتيژيکه موخه کې ناکامي

امريکا او صهيونيستي رژيم، د ايران دولت په "فردمحوري" فکر کاوه چې د مشرتابه د لوړې کچو لمنځه وړل به هم حساب ورکونه گڼه وډه کړي او هم به داخلي بې ثباتي رامينځته کړي. په هرصورت، د تشکيلاتو دوامداره فعاليت، د متقابل غبرگونونو دوام او د سياسي سقوط نشتوالی وښودله چې دا بنسټيز اټکل غلط و. همدې تېروتنې د "پريکنده لومړي بريد" منطق تر پوښتنې لاندې راوست. دا تېروتنه يوازې د جگړې پلان جوړونکو لپاره ستراتيژيک ناکامي گڼل کېږي، ځکه چې د "پريکنده لومړي بريد" ټول منطق يې باطل کړ.

د پايلې له تحمیلولو څخه د بحران مديريت ته د جگړې د منطق بدلول

پداسې حال کې چې د متحده ايالاتو هدف چټک او لږ لگښت لرونکی برياليتوب و، ايران، د جيو اقتصادي لاملونو سره د غير متناسب پوځي غبرگون (توغنديو، ډرونونو، او مقاومتونو) سره يوځای کولو سره (د هرمز تنگي تړل، د انرژۍ امنيت او نړيوال سوداگري تهديد کول) او گوانښ په گوانښ پاليسيو (د ترمپ د ايران

د انرژۍ او ترانسپورت زیربنا باندې د برید گواښ په ځواب کې، ایران گواښ وکړ چې د داسې برید په صورت کې په سیمه کې د انرژۍ او معلوماتو ټولو زیربناوو برید وکړي³ سره، په مؤثره توګه د لګښت حلقه دومره پراخه کړه چې مقابل اړخ د چټک او ټیټ لګښت لرونکي پایلې ترلاسه کولو کې پاتې راغی، حتی پداسې حال کې ترمپ اړ شو چې د بریا پرځای د بحران مدیریت وغواړي، لکه د اوربند اعلان کول او په یو اړخیزه او غیرمستقیمه توګه یې غځول، پدې معنی چې بل اړخ په خپل اصلي هدف کې پاتې راغلی دی.⁴

د پوځي ځواک د محدودیتونو څرګندېدل

دې جګړې وښودله چې خالص پوځي برتري، کله چې د بل لورې له سنجول شوې طرحې (غیرمركزی کول، غیر متناسب غبرګون، او جیو اقتصاد ته د جګړې د میدان پراختیا) سره مخ شي، د "خپلې ارادې د تحمیلولو" وړتیا له لاسه ورکوي. دا افشا د متحده ایالاتو او د هغې د متحدینو لپاره د تهاجمي اعتبار له پلوه په درنه بیه تمامه شوه، مګر د ایران لپاره یې ارزښت د جګړې له ډګر څخه هاخوا و. ایران ثابت کړه چې دا کولی شي یو زبرځواک ته په زغمل شوې بیعه، درس ورکړي چې تل نشي کولی خپله موخه ترلاسه کړي. هغه څه چې په داسې شرایطو کې څرګند شول د امریکا بشپړ بې وسۍ نه وه، بلکې د یو مقاومت لرونکي مخالف په وړاندې د پوځي ځواک عملي محدودیتونه وو. د امریکا د متحدینو لپاره، دې تجربې دا پوښتنه راپورته کړه چې آیا په ټولو شرایطو کې پوځي برتري به پرېکنده پایلو ته لار هواره کړي؟ او د ایران لپاره، دا پیغام واستاوه چې د غوره ځواک اغیزمنتوب د مختلفو وسیلو په یوځای کولو او لګښتونو لوړولو سره کم کیدی شي. په لنډه توګه، پوځي ځواک تر دې کچې مهم دی، کچیرې دا د مخالف د گواښ او جوړښت ډول سره سمون ونلري دا یوازې نشي کولی سیاسي اهداف تضمین کړي. دا د "پوځي وړتیا" او "ستراتیژیک اغیزمنتوب" ترمنځ تشه ده چې د پوځي ځواک ریښتیني محدودیتونه څرګندوي، کوم چې د افغانستان په شل کلنه جګړه کې په څرګنده توګه لیدل شوي وو؛ متحده ایالات لوړ پوځي وړتیا لري، مګر د طالبانو او ایران د متقابل ستراتیژیو او تاکتیکونو په وړاندې دومره اغیزمن نه و.

د بریا مفهوم بیا تعریف کول

په غیر متناسبو جګړو کې، ګټونکی تل هغه څوک نه وي چې دښمن له منځه یوسي، بلکې هغه څوک وي چې د خپل ځان د لمنځه وړلو مخه ونیسي، د بریدګر اهداف شنډ کړي او لګښتونه دومره لوړ کړي چې بریدګر د جګړې دوام پریردي. ایران په سمه توګه په دې ځای کې ولاړ و، پدې معنی چې ایران نه یوازې سقوط نه دی کړی، بلکې د سختو ټکانونو وروسته یې په مؤثره توګه خپلو حکومتي چارو ته دوام ورکړی؛ دغه هېواد د د خپل گواښ رامنځته کوونکي الې ساتلي او حتی پیاوړي کړي او بل اړخ یې داسې حالت ته کش کړی چې پکې "نه ځان بریالی اعلانولی شي او نه هم د اعتبار له لاسه ورکولو پرته له جګړې څخه وتلی شي".

په لنډه توگه، هغه څه چې ترلاسه شوي وو مطلق بریا نه وه، بلکې د "بقا او ناکامه کولو کې بریا" وه؛ یو ډول وضعیت چې پکې ایران وکولی شو د جگړې منطق بدل کړي او ونیسي چې حتی د نظامي برتري په وړاندې، د لویې قواعد بیا تعریف کېدی شي.

په عمومي توگه، د ایران بریا "د ماتې پر وړاندې بریا" نه ده؛ بلکه، دا د بقا، د فعالیت دوام، د بریدگر د اهدافو د شنډولو او په غالب لوبغاړي باندې د نوي منطق د تحمیلولو په اړه ده، کوم چې په ستراتیژیکه کچه، د مطلق نظامي او اقتصادي برتري سره د ایتلاف په وړاندې په خپل ځان کې یوه تاریخي بریا گڼل کېږي. ایران هغه جگړه چې د هغې د له منځه وړلو لپاره ډیزاین شوې وه د انعطاف او د قوانینو د بیا تعریف لپاره په یوه ثابت ډگر بدله کړه، او دا یوه "جزوي بریا" ده، مگر ډیره معنی لرونکې او لویه بریا ده.

پایله

د دې تحلیل په لنډیز کې، تر ټولو مهم ټکی چې باید ټینگار یې وشي د هغه څه ترمنځ واټن دی چې امریکا او صهیونیست رژیم د ایرانی نظام په اړه تصور کاوه او هغه څه چې دوي یې په حقیقت کې ورسره مخ وو. دوي فکر کاوه چې د نظام په سر کې د څو کسانو په له منځه وړلو سره به ټول نظام سقوط وکړي. خو ایران ثابتته کړه چې دا یو څو اړخیز او ویشل شوی جوړښت لري؛ یو داسې جوړښت چې پکې د یوې برخې ناکامي ټول بدن نه فلج کوي. له بلې خوا، ایران نه یوازې د ځان د دفاع په اړه فکر کاوه، بلکې د ارزانه مگر دقیق توغندیو او ډرونونو ترکیب، په سیمه کې د متحدو ډلو فعالولو (لکه یمنیان چې د امریکا کښتۍ یې مجبوره کړه چې په افریقا دوره ووهی) او د هرمز تنګي تړل، د نړۍ د انرژۍ شریان په توگه، دا توان درلود چې جگړه له یوې محدودې ساحې څخه سیمه ییز او نړیوال بحران ته پراخه کړي. پایله دا شوه چې متحده ایالات او اسراییل ونه توانېدل چې "چټک او په کم لگښت بریا" ترلاسه کړي او پراخې یې "یو اوږد او لوړه بیعه لرونکې بحران مدیریت" سره موافقه وکړي. په داسې شرایطو کې د "جگړې کې بریا" ارزونه خپله پخوانۍ معنی له لاسه ورکړې ده. په غیر متناسب جگړو کې، ځینې وختونه گټونکي هغه څوک نه وي چې دښمن له منځه یوسي، بلکې هغه څوک وي چې له منځه نه ځي، ژوندی پاتې کېږي او په بل اړخ دومره لگښت لگوي چې دا د جگړې د دوام مخه نیسي. ایران په دقیقه توگه په دې وضعیت کې شتون لري. له همدې امله، څرگنده پایله دا ده چې ایران هغه جگړه چې د هغې د له منځه وړلو لپاره طرحه شوې وه د انعطاف او د لویې د قوانینو بدلولو لپاره په یوه ثابت ډگر بدله کړه. دا یو مطلقه او کلاسیک بریا نه ده، بلکې "د نه لمنځه تلو او ناکامه کولو کې بریا" ده، یوه بریا چې وایي "زه ممکن تاسو ته ماتې در نه کړم، خو تاسو هم ماته ماتې نشئ راکولی" او دا په خپله د سیمې په کچه (اسراییل) او د نړۍ په کچه (امریکا) په څېر د لویو او غوره پوځونو د اتحاد په وړاندې یوه لویه بریا ده.

سرچیني

1. Houthi Threat? Why USS George Bush Is Taking 1.5 Times Longer Route To Gulf, NDTV, 17/Apr/2026.

[Available at:](#)

2. Shipping Traffic Through Strait of Hormuz Plummets After Attacks on Iran. NYTimes, Feb. 28, 2026, [available at:](#)

3. نماینده مجلس: تمام زیرساخت‌های آمریکا در صورت تحقق تهدید ترامپ در منطقه نابود می‌شوند. خبرگزاری ایرنا، ۱۴۰۵/۱/۳ [قابل دسترسی:](#)

4. Trump Extended the Iran War Ceasefire. Now What?. Council of Foreign Affairs, April 24, 2026, [available at:](#)

د ستراتېژیکو او سیمه‌ییزو څېړنو مرکز نادولتي، غیر انتفاعي او خپلواک ارگان دی، چې په ۱۳۸۸ لمريز کال کې په کابل کې جوړ شوی. دغه مرکز د خپلو بې‌پري او کره څېړنو له لارې، په افغانستان او سیمه کې د پالیسیو د ارزونې او بډاینې لپاره فعالیت کوي.

اړیکه:

ایمیل: info@csrsaf.org

وب سایت: www.csrsaf.org

+93780618000

شمېره: +93780618000

www.csrsaf.org

info@csrsaf.org